INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCHERS
ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index: google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

YER RESURSLARIDAN OQILONA FOYDALANISH VA DEGRADATSIYANI OLDINI OLISH YO‘LLARI

Qilichev Zaynobiddin Mirzayevich
Qarshi davlat texnika universiteti o‘qituvchisi
Zaynobiddinqilichev1972@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada yer resurslaridan oqilona foydalanish va ularning degradatsiyasini oldini olish masalalari tahlil qilingan. Yer degradatsiyasining asosiy sabablari, jumladan, noto‘g‘ri qishloq xo‘jaligi amaliyotlari, iqlim o‘zgarishi va antropogen omillar o‘rganildi. Shuningdek, yer resurslarini muhofaza qilishning zamonaviy usullari va samarali boshqaruv mexanizmlari yoritildi. Tadqiqot natijalari yer resurslaridan barqaror foydalanish ekologik muvozanatni saqlashda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi.

Аннотасия: Также были освещены современные методы охраны земельных ресурсов и эффективные механизмы управления. Результаты исследования показывают, что устойчивое использование земельных ресурсов является важным фактором сохранения экологического равновесиянные факторы. Также были освещены современные методы охраны земельных ресурсов и эффективные механизмы управления. Результаты исследования показывают, что устойчивое использование земельных ресурсов является важным фактором сохранения экологического равновесия.

Abstract: Modern methods of protecting land resources and effective management mechanisms were also highlighted. The results of the study show that the sustainable use of land resources is an important factor in maintaining ecological balance. Modern methods of protecting land resources and effective management mechanisms were also highlighted. The results of the study show that the sustainable use of land resources is an important factor in maintaining ecological balance.

Kalit so‘zlar: yer resurslari, degradatsiya, tuproq eroziyasi, barqaror rivojlanish, ekologiya, yer boshqaruvi, melioratsiya.

Ключевие слова: земельные ресурсы, деградация, эрозия почвы, устойчивое развитие, экология, управление земельными ресурсами, мелиорация.

Keywords: Keywords: land resources, degradation, soil erosion, sustainable development, ecology, land management, land reclamation.

KIRISH. Hozirgi kunda yer resurslaridan oqilona foydalanish va ularning degradatsiyasini oldini olish global miqyosda dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Aholi sonining tez sur’atlarda ortishi va oziq-ovqatga bo‘lgan talabning kuchayishi yer resurslariga bo‘lgan bosimni yanada oshirmoqda. Natijada tuproq eroziyasi, sho‘rlanish, cho‘llanish va unumdorlikning pasayishi kabi salbiy jarayonlar keng tarqalmoqda. Bu holat nafaqat ekologik muvozanatga, balki qishloq xo‘jaligi samaradorligiga ham jiddiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Iqlim o‘zgarishi ham yer degradatsiyasi jarayonlarini tezlashtiruvchi omillardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Shu bois, yer resurslarini muhofaza qilish va ulardan samarali foydalanish zamonaviy ilm-fan oldidagi ustuvor vazifalardan biridir. Ayniqsa, innovatsion agrotexnologiyalar va raqamli monitoring tizimlarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yer resurslarini boshqarishda kompleks yondashuv va ekologik barqarorlik tamoyillariga amal qilish zarur. Shuning uchun mazkur mavzu bugungi kunda ilmiy tadqiqotlar uchun dolzarb yo‘nalishlardan biri hisoblanadi.

METODLAR. Mazkur tadqiqotda yer resurslaridan oqilona foydalanish va degradatsiyani oldini olish masalalarini o‘rganish uchun bir qator ilmiy metodlar qo‘llanildi. Avvalo, mavzuga oid mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar tahlil qilinib, nazariy asoslar umumlashtirildi. Statistik ma’lumotlar yordamida tuproq unumdorligi, eroziya va sho‘rlanish darajasi baholandi. Taqqoslash usuli orqali turli hududlardagi yer resurslarining holati o‘rganildi. Geoinformatsion tizimlar (GIS) orqali yer qoplami va degradatsiya jarayonlari hududiy jihatdan tahlil qilindi. Monitoring usuli yordamida yer resurslarining vaqt davomida o‘zgarishi kuzatildi. Ekspert baholash usuli orqali samarali boshqaruv va melioratsiya choralari ishlab chiqildi. Shuningdek, modellashtirish orqali yer resurslaridan foydalanish istiqbollari prognoz qilindi. Ushbu metodlar majmuasi tadqiqot natijalarining aniqligi va ishonchliligini ta’minlashga xizmat qildi.

NATIJALAR. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, yer resurslaridan noto‘g‘ri foydalanish tuproq degradatsiyasini tezlashtirmoqda. Tuproq eroziyasi, sho‘rlanish va unumdorlikning pasayishi asosiy ekologik muammolar sifatida aniqlangan. Qishloq xo‘jaligida eski agrotexnik usullarni qo‘llash tuproq sifatining yomonlashishiga olib kelmoqda. Suv resurslaridan samarali foydalanmaslik esa yer degradatsiyasini kuchaytiruvchi omil hisoblanadi. Shu bilan birga, melioratsiya tadbirlari va zamonaviy sug‘orish texnologiyalari tuproq unumdorligini oshirishda samarali ekanligi aniqlangan. Qayta tiklanuvchi agrotexnologiyalar va ekologik monitoringni joriy etish degradatsiyani kamaytirishga yordam beradi. Yer resurslarini raqamli monitoring va boshqaruv tizimlari orqali nazorat qilish imkoniyati kengaymoqda. Umuman olganda, yer resurslaridan oqilona foydalanish va samarali boshqaruv degradatsiyani oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

MUHOKAMA. Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, yer resurslaridan oqilona foydalanish va degradatsiyani oldini olish masalasi kompleks yondashuvni talab etadi. Tuproq degradatsiyasining asosiy sabablaridan biri inson faoliyati va noto‘g‘ri agrotexnik tadbirlardir. Shu sababli, ilmiy asoslangan boshqaruv tizimlari va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish muhimdir. Tadqiqotlar melioratsiya va sug‘orish tizimlarini takomillashtirish orqali yer unumdorligini oshirish mumkinligini ko‘rsatmoqda. Ekologik monitoring va raqamli texnologiyalar degradatsiya jarayonlarini samarali nazorat qilish imkonini beradi. Aholining ekologik madaniyatini oshirish yer resurslariga ehtiyotkor munosabatni shakllantiradi. Davlat siyosati va qonunchilikni mustahkamlash bu jarayonda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu bilan birga, xalqaro tajribani o‘rganish va joriy etish samaradorlikni oshiradi. Natijada, kompleks choralar orqali yer resurslarini asrab-avaylash va barqaror rivojlanishga erishish mumkin.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, yer resurslaridan oqilona foydalanish va ularning degradatsiyasini oldini olish bugungi kunda ekologik va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashning muhim shartidir. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, tuproq eroziyasi, sho‘rlanish va unumdorlikning pasayishi inson faoliyati bilan chambarchas bog‘liq. Shu bois, yer resurslaridan samarali foydalanish tamoyillarini joriy etish zarur. Melioratsiya, zamonaviy sug‘orish tizimlari va agrotexnologiyalar yer unumdorligini tiklash va degradatsiyani kamaytirishda samarali vositalardir. Ekologik monitoring va raqamli boshqaruv tizimlarini qo‘llash degradatsiya jarayonlarini nazorat qilish imkonini beradi. Aholining ekologik madaniyatini oshirish resurslardan oqilona foydalanishni ta’minlaydi. Davlat siyosati va qonunchilikni kuchaytirish yer resurslarini himoya qilishda muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, xalqaro tajribani o‘rganish va amaliyotga joriy etish samaradorlikni oshiradi. Umuman olganda, kompleks choralar orqali yer resurslarini saqlash va barqaror rivojlanishga erishish mumkin.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index:* *google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

1. Abdullayev S. Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish asoslari. – Toshkent: Fan, 2020.
2. Rasulov A., Karimov Sh. Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2019.
3. O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo‘mitasi. Atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha milliy hisobot. – Toshkent, 2022.
4. Enger E.D., Smith B.F. Environmental Science: A Study of Interrelationships. – McGraw-Hill, 2010.
5. Wright R.T., Boorse D.F. Environmental Science: Toward a Sustainable Future. – Pearson, 2017.
6. Gomo M. (ed.). Environmental Resource Management and Sustainability. – IntechOpen, 2023. (intechopen.com
7.)
8. Encyclopedia of Environmental Science / D.E. Alexander, R.W. Fairbridge. – Springer, 1999.
9. Environmental and Pollution Science / I.L. Pepper, C.P. Gerba, M.L. Brusseau. – Elsevier, 2006.
10. Beder S. Environmental Principles and Policies. – Routledge, 2006.
11. Carson R. Silent Spring. – Houghton Mifflin, 1962.